

Yıl: 4, Sayı: 16, Kasım 2017, s. 341-356

Zehra Sedef KORKMAZ¹

Adnan KÜÇÜKOĞLU²

TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARININ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEĞER KAZANIMLARINA ETKİSİ³

Özet

Bu araştırmanın amacı, topluma hizmet uygulamalarının öğretmen adaylarının değer kazanımlarına etkisini incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersini alan 3. Sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen ve Demirutku ve Sümer (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp geçerlilik güvenirlik çalışması yapılan Portre Değerler Anketi (PDA) kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre uygulama öncesi deney grubu ile kontrol grubunun sahip oldukları değer yönelimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yokken, uygulama sonrasında deney grubu ile kontrol grubunun değer kazanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark deney grubunun lehinedir. Araştırmanın sonucunda doğrudan değer kazandırmaya yönelik projelerinin öğretmen adaylarına değer kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu projeler sayesinde öğretmen adaylarının sorumluluk, sabır, sevgi, saygı, yardımseverlik ve merhametlilik gibi değerlerinde olumlu değişiklikler olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Topluma hizmet uygulamaları, değer kazanımı, öğretmen adayı

¹Arş.Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
sedefcoskun@artvin.edu.tr

²Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, adnank@atauni.edu.tr

³Bu çalışma 2. Yazarın danışmanlığında 1. Yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

THE EFFECT OF COMMUNITY SERVICE LEARNING ON VALUE ACQUISITIONS OF PRESERVICE TEACHERS

Abstract

The aim of this study is to examine the effect of community service learning on value acquisitions of preservice teachers. An experimental design with pre-test and post-test control group was used in the study. Study group of the research is preservice teachers who have been third-year who are taking Community Service Learning (CSL) course at the Department of Classroom Teaching. Portrait Values Questionnaire (PVQ), which was developed by Schwartz et al., (2001) and translated into Turkish as well as validity and reliability study of which was conducted by Demirutku and Sümer (2010), has been used as data collection tool. T-test has been used for the independent groups in analyzing the data. According to the findings of the study, while there was no statistically significant difference between pre-implementation and control group's value orientations, on the other hand it has been found that there was a statistically significant difference between experimental group and control group after application. This difference is in favor of the experimental group. In view of the research, it has been concluded that the community service learning projects, which are directly oriented towards acquiring value, make preservice teachers acquire value. Thanks to these projects, there have been positive changes in preservice teachers' values such as responsibility, patience, love, respect, helpfulness and mercifulness.

Keywords: Community service-learning, acquisition of values, preservice teachers

GİRİŞ

Psikologlar duyuşsal özellikleri yansıtan birçok yapı tanımlar. Bu yapılardan biri de değerlerdir. Değerler, insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir ve bu yüzden sosyal bilimlerin önemli araştırma alanlarından biridir. Değerlerin insan davranışlarını açıklamada önemli bir yere sahip olarak görülmesi hem birey hem de grup düzeyinde bilgi sağlayabilen bir kavram olması, sosyal bilimcilerin değerlere ilgi göstermelerinin nedenleri arasında sayılmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Değerlerle ilgili çalışmalar incelendiğinde, değerlerin birbirine benzer biçimde sınıflandırıldığı görülmektedir. Yapılan bu sınıflamalarda merhamet, cesaret, nezaket, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, sorumluluk, tutarlılık, özdenetim, onurlu olma gibi nitelikler değer olarak ele alınmaktadır (MEB, 2005; Ohio State Department of Education, 1990).

Son yıllarda Türkiye'de değerler eğitimi önemsenmekte, değerlerin çocuklara nasıl aktarılacağı konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu yüzden, sevgi, saygı, dürüstlük, paylaşma, işbirliği, hoşgörü gibi konuları kapsayan eğitim programları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu programlarda amaçlanan, çocukları bu kavramlarla erken yaşlarda tanıştırmak, kendi akran grubuyla birlikte çeşitli masal, hikâye ve grup etkinliklerinden de yararlanarak bu kavramlar konusunda onları düşündürmektir (Aydın ve Gürler, 2012).

İlköğretim programlarında dolaylı veya doğrudan kendine yer bulan değerler, üniversite düzeyinde örtük program dâhilinde kalmıştır. Üniversiteler, öğrencilere hazır bilgiler vermek

yerine öğrencileri karşılaştıkları sorunları bilimsel yöntemlerle çözebilecek, topluma liderlik yapabilecek, araştırmacı özelliklere sahip, ülkenin ve çağın gereklerine uygun şekilde yetiştirme görevini yerine getirmektedir (Ozankaya, 2007). Üniversite eğitimi gençler için çok önemlidir. Bu eğitim sürecinde öğrencilerin çeşitli toplumsal ve kültürel değerleri kazanmaları ve meslek hayatlarına belirli bir değerler sistemine sahip olarak girmeleri gerekmektedir.

Bu bağlamda eğitim fakültelerinin programlarında yapılan değişikliklerle hizmet öncesi eğitim programlarına Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersi adında yeni bir ders eklenmiştir. THU dersi, öğretmen adaylarının gerçekleştirdiği bilimsel ve sosyal etkinliklerden oluşturmaktadır. Toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlama, panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı yada düzenleyici olarak katılma, sosyal sorumluluk çerçevesinde çeşitli projelerde gönüllü olarak yer alma dersin içeriğini oluşturmaktadır (Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, THU Yönergesi, 2009).

THU'nun tanımları incelendiğinde, Duckenfield ve Wright (1995) THU'yu, toplumsal hizmet deneyimleri ile akademik öğrenim, kişisel gelişim ve vatandaşlık bilinci arasında anlamlı bağlantılar kuran bir öğrenme öğretme yöntemi olarak tanımlamaktadırlar. THU sorumlu vatandaşlar yetiştirmede okulların oynayacağı önemli rolü canlandırma yolu olarak (Shaffer, 1993; Yates ve Youniss, 1996) ya da öğrenmede yapılandırıcı teorileri işlevsel kılma yolu olarak (Bhaerman, Cordell ve Gomez, 1998; Billig ve Kraft, 1998; Howe, 1997; Owens ve Wang, 1997) görülmüştür.

Billig (2000) THU'nun pratik yararlarını, akademik öğrenmeye katkı, sosyal sorumluluk bilincini yerleştirme, kişisel gelişim ve mesleki gelişim olarak sıralamıştır (Billig, 2000). Bu çalışma kapsamında THU çalışmalarının değer kazanımına etkileri Billig sınıflaması dikkate alınarak bu dört kategoride incelenmektedir.

THU'nun akademik gelişime etkisiyle ilgili çalışmalar incelendiğinde yapılan araştırmalar THU'nun öğrencilerin akademik bilgi ve beceriler kazanmalarına yardım ettiğini göstermektedir. Yarısından fazlası incelenen yüksek kalitedeki THU okullarındaki öğrenciler dil sanatları veya okuma, okulla ilgilenme, eğitsel başarı duygusu ve ödev tamamlama konularında öğrenci başarı testlerinde orta ve ileri düzeyde olumlu kazanım göstermişlerdir (Weiler, LaGoy, Crane ve Rovner, 1998). THU'ya katılan öğrencilerin, temel beceri sınavlarında daha yüksek sonuçlar (Anderson, Kinsley, Negroni ve Price, 1991) ve daha yüksek puanlar (Dean ve Murdock, 1992; O'Bannon, 1999; Shaffer, 1993; Shumer, 1994) aldıkları görülmüştür. THU'ya katılan ilkokul öğrencileri, katılmayan öğrencilerden bilgi amaçlı okuma ve matematik bilgisi testlerinde daha yüksek puanlar almışlardır (Akujobi ve Simmons, 1997). THU programları sunan okulların %83'ü THU'ya katılan öğrencilerin not ortalamasının %76 arttığını bildirmişlerdir (Follman, 1998).

THU'ya katılan öğrencilerin derse vaktinde geldikleri, daha fazla sınıf içi ödevlere katıldıkları ve daha sık soru sormak için söz aldıkları görülmüştür (Loesch, Petrides ve Prat, 1995). Tüm kademelerdeki öğrenciler THU derslerinde diğer derslerden daha çok öğrendiklerini belirtmişlerdir (Berkas, 1997; Weiler ve diğer. 1998).

THU'nun sosyal sorumluluk ve sosyal farkındalığa etkisiyle ilgili çalışmalar incelendiğinde, hizmet ederek öğrenme sürecinin vatandaşlık ve sosyal sorumluluk bilincine etkisine ilişkin araştırmalar günden güne arttığı görülmektedir. THU dersinin öğretmen

adaylarına sosyal sorumluluk ve sosyal farkındalıklarına olumlu etkisi vardır (Billig, 2000). Yapılan araştırmalar THU'ya katılan öğrencilerin sorumluluğu daha önemli bir değer olarak algıladıklarını ve okullarına karşı diğer gruplardan daha yüksek bir sorumluluk duygusu duyduklarını belirlemiştir (Leming, 1998). Yapılan araştırmalar öğrencilerin THU'ya katıldıktan sonra kendilerini sosyal açıdan daha yeterli algıladıklarını göstermektedir (Morgan ve Streb, 1999; O'Bannon, 1999; Scales ve Blyth, 1997). Bunun yanı sıra Berkas (1997) yaptığı araştırmada THU sürecine aktif katılan öğrencilerin devlet işlerinin nasıl yürüdüğü konusunda bu deneyime katılmayan akranlarına göre daha fazla bilinçlendiklerini tespit etmiştir.

Özdemir ve Tokcan (2010) araştırmalarında THU dersinin öğretmen adaylarına toplumsal duyarlılık ve farkındalık kazandırdığı ve dersin işbirliği yapma becerilerini geliştirmelerini sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Sönmez (2010) de araştırmasında THU dersinde yapılan etkinliklerin öğretmen adaylarına toplumsal sorumluluk kazandırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre THU dersinin öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk ve sosyal farkındalıklarına katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür.

THU'nun duyuşsal özelliklere etkisiyle ilgili çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının duyuşsal gelişimlerine katkılar sağladığını gösteren araştırmalara (Arkün ve Seferoğlu, 2010; Berkas, 1997; Gökçe, 2011; Gürol ve Özeran, 2010; Küçüköğlü, Kaya, Bay, Taşgın ve Ozan, 2010; Küçüköğlü ve Kaya, 2009; Leming, 1998; Mirzelioğlu ve diğer. 2011; Özdemir ve Tokcan, 2010; Sönmez, 2010; Tanrıseven ve Yelken, 2011; Tuncel, Kop ve Katılmış, 2011; Weiler ve diğer. 1998; Yılmaz, 2011) rastlanmıştır.

Yapılan araştırmalar THU sürecine dâhil olan öğrencilerin davranışsal problemlerinin azaldığını, okul kurallarına daha çok uydukları ve şiddete başvurma davranışlarının azaldığını göstermiştir (Calabrese ve Schumaer, 1986; Follman, 1998). Bu açıdan bakıldığında da THU dersi sayesinde öğrencilerin davranış problemlerinin azaldığı görülmektedir.

Küçüköğlü ve Kaya (2009) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının THU dersi sürecinde olumsuz durumlara karşı sabırlı ve hoşgörülü olmayı öğrendikleri sonucuna ulaşmıştır. Özdemir ve Tokcan (2010) ise THU dersinin öğretmen adaylarına toplumsal duyarlılık, yardımlaşma ve dayanışma konusunda farkındalık kazandırdığını belirtmişlerdir. Switzer, Simmons, Regalski ve Wang (1995) de ortaokulda okuyan erkek öğrencilerin THU'ya katıldıktan sonra özsaygılarında artış gözlemlendiğini belirtmiştir. Stephens (1995) ise yaptığı araştırmasında THU'ya katılan ilk ve ortaokul öğrencilerinin kendilerine daha fazla güven duyduklarını, başkaları tarafından da daha güvenilir hissedildiklerini ve sorumluluk aldıklarını belirtmiştir.

Gökçe (2011) ise yaptığı araştırmasında topluma hizmet deneyimlerine katılan öğretmen adaylarının özgüvenlerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Tanrıseven ve Yelken (2011) yaptıkları araştırmalarında topluma hizmet deneyimlerinin öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin geliştiği ve özgüven kazandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Bu bağlamda THU sürecine ilişkin yapılan araştırmalar, THU deneyimi yaşayan öğretmen adaylarının topluma yönelik farkındalıklarının arttığı, kendilerine ve diğerlerine ilişkin algılarının olumlu yönde değiştiği, özgüvenlerinin geliştiği ve sonuçta değer kazanımlarına önemli katkılar yaptığına ilişkin güçlü ipuçları vermektedir (Küçüköğlü, 2011). Bu araştırma sonuçlarına göre THU dersinin öğretmen adaylarının duyuşsal özelliklerine katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür.

THU'nun öğretmen adaylarına bir diğer katkısı ise mesleki anlamda gelişmelerine olanak sağlamasıdır. Billig'e (2000) göre THU öğrencilerin meslekler hakkında daha bilgili ve gerçekçi olmalarına yardımcı olur.

Yapılan araştırmalar THU'ya katılan öğrencilerin kariyer becerileri, iletişim becerileri kazandıkları ve kariyer araştırma bilgisinde olumlu artış gözlemlendiğini göstermektedir (Berkas, 1997; Billig, Jesse, Calvert ve Kleimann, 1999). Diğer bir araştırma ise THU programlarına katılan öğrencilerin olumlu iş yönelim tutumları ve becerileri geliştirdiğini belirtmektedir (Weiler ve diğer. 1998). Melchior (1999) ve Billig ve Conrad, (1997) ise öğretmenlerin THU'ya katılımının öğrenciler de mesleki farkındalığını geliştirdiği belirtmişlerdir.

Dinçer, Ergül, Şen, ve Çabuk (2011) yaptıkları araştırmalarında THU dersinin öğretmen adaylarının mesleki gelişmelerine olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Uğurlu ve Kırıl (2011) ise THU dersinin öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki gelişmelerine katkılar sağladığını ifade etmişlerdir. Tüm bu araştırma sonuçlarına göre THU dersinin öğretmen adaylarının mesleki gelişmelerine katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür.

THU'ya ilişkin yapılan araştırmalar göstermektedir ki öğretmen adaylarında değer kazanımı ve gelişimini sağlamanın etkin bir yolu olarak THU değer kazandırma yaklaşımları arasında alternatif bir araç olarak öne çıkmaktadır. Ancak beklenen kazanımların elde edilebilmesi THU dersinin; kuramsal ve felsefi bir temele oturtulmasına, iyi organize edilmiş çok paydaşlı bir öğrenme anlayışı olarak görülmesine, öğretim programıyla entegre edilmesine, kazanımlarının, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin açıkça belirlenmesine, sivil toplum kuruluşlarının üst düzeyde katılımının sağlanmasına ve gönüllülüğü esas almasına bağlı olduğu görülmektedir (Küçüköğlu,2012). Yapılan bu araştırma da THU'nun öğretmen adaylarının duyuşsal özelliklerine yani değer kazanımlarına etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının değer kazanımlarına olan etkisinin incelenmesidir.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi, “Topluma Hizmet Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Değer Kazanımlarına Etkisi var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu ana problem cümlesi doğrultusunda araştırmada “Doğrudan değer kazandırmaya yönelik projeler geliştiren öğretmen adayları ile içerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler bulunmayan projeler geliştiren öğretmen adaylarının değer kazanma düzeyleri arasında fark var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, nicel araştırma deseni kullanılmıştır. THU dersi sürecinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik projeler geliştirip uygulayan öğretmen adayları ile içerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler bulunmayan projeler geliştiren öğretmen adaylarının değer kazanma düzeyleri arasındaki farkı ortaya koymak için ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

Deneysel süreçte değer kazandırmaya yönelik projeler sadece deney grubunda uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise bu süre içerisinde değer kazandırmaya yönelik herhangi bir

proje uygulanmamıştır. Kontrol grubunun, deney grubuna uygulanan projelerden etkilenmemesi için özen gösterilmiştir. Her iki gruba da deneysel işlemten önce ölçme aracı ön-test olarak uygulanmıştır. Aynı ölçme aracı deneysel işlemin sonunda gruplara son-test olarak uygulanmıştır.

Deneysel İşlemler

1. Bu araştırma 3. Sınıfta THU dersini alan öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Yansız atama yoluyla 9 THU proje grubu arasından seçilen 3 grup deney grubu, 3 grup da kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

2. Araştırmada deney gruplarının proje danışmanlığı araştırmacı tarafından, kontrol gruplarının ise ilgili fakültede THU dersinin bölüm koordinatörlüğünün belirlediği öğretim elemanları tarafından yürütülmüştür.

3. Bütün gruplara, literatürde “Portre Değerler Anketi (PDA)” olarak geçen ölçme aracı ön test olarak uygulanmıştır.

4. Dönemin başında çalışma grubunu oluşturan tüm öğrencilere THU dersi süreci hakkında THU Fakülte Koordinatörü tarafından dersin tanıtımı yapılmıştır. Bu bağlamda dersin tanımı, dersin içeriği, dersin amacı, dersin işleniş esasları, fakülte koordinatörlüğünün, bölüm koordinatörlüğünün, proje danışmanının ve öğretmen adayının görev, yetki ve sorumlulukları, değerlendirme kriterleri, proje ve etkinlik örnekleri, işbirliği yapılabilecek kurum ve kuruluşlar, ürün seçki dosyası hazırlama ilkeleri, proje uygulama sırasında ve uygulama sonrasında yapılması gerekenler öğretmen adaylarına sunulmuştur.

5. Üç deney grubunun projeleri döneminin başında öğretmen adaylarının görüşleri de alınarak planlanmıştır. Birinci deney grubu 6 hafta çocuk yuvasına giderek orada kalan çocuklara yönelik değer kazandırma etkinlikleri yapmışlar. İlk hafta tanışma ve gözlem yapan çalışma grubu ve araştırmacı geriye kalan 5 hafta sırasıyla; sorumluluk, saygı, sevgi, doğruluk ve yardımseverlik temalı etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. 6 hafta boyunca araştırmacıda deney grubuyla çocuk yuvasına giderek süreci gözlemlemiştir. İkinci deney grubu Artvin İlinde bulunan bir ilköğretim okulunun özel eğitim sınıflarında 6 hafta boyunca özel eğitime muhtaç çocuklarla birebir ilgilenerek çeşitli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Üçüncü deney grubu ise 2 proje geliştirmiştir. Birinci projede bir köy okulu için kitap ve kırtasiye yardımı düzenlemişlerdir, ikinci projede ise Artvin İlinde bulunan başka bir ilköğretim okulunun özel eğitim sınıfında 6 hafta boyunca özel eğitime muhtaç çocuklarla birebir ilgilenerek çeşitli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacı projeler boyunca katılımcı gözlemci olarak paydaş kurumlara gitmiştir ve projelerin son haftasında paydaş kurumlardaki yetkililerle, öğrencilerle ve öğretmen adaylarıyla görüşmeler yapmıştır. Öğretmen adayları ise proje süreci boyunca yansıtıcı günlükler tutmuşlardır.

6. Kontrol grubunda yer alan 3 proje grubunun proje danışmanlarıyla görüşülerek birebir değer kazandırmaya yönelik projeler geliştirmemeleri istenmiştir. Bu gruplardan birincisi sağlık il müdürlüğüyle işbirliği yaparak öğretmen adaylarına ilk yardım kursu düzenlemiştir. İkincisi grup engelleri ortadan kaldırmaya yönelik maddi değeri olan atık plastik şişe kapakları toplamıştır. Üçüncü grup ise yeni açılan bir okulun temizlik faaliyetlerini yürütmüştür.

7. Dönemin son haftasında deney ve kontrol grubuna ölçme aracı son-test olarak uygulanmıştır.

8. Ön-test ve son-testlerden elde edilen veriler istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmamanın çalışma grubunu Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği bölümünde, THU dersini alan 3. Sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır.

THU dersini alan toplam 9 THU proje grubu ve 93 öğretmen adayı bulunmaktadır. Araştırmacı yansız atama yoluyla 3 deney, 3 de kontrol grubu olmak üzere 6 grup seçmiştir. 6 THU proje grubunda toplam 62 öğretmen adayı bulunmaktadır. Grupların denkliliği bu dersi önceden almadıkları düşünülerek sağlanmıştır. Deney grubunda 31, kontrol grubunda da 31 öğretmen adayı vardır. Buna göre deney grubunda 21 kız, 10 erkek; kontrol grubunda 18 kız, 13 erkek olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

THU dersinin öğretmen adaylarının değer kazanımlarına olan etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma için yerli ve yabancı alan yazın incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, araştırmada kullanılacak olan ölçme aracına karar verilmiştir. Bu araç Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen ve Demirutku ve Sümer (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp geçerlilik güvenirlik çalışması yapılan literatürde "Portre Değerler Anketi (PDA)" olarak geçen ölçme aracıdır. Portre Değerler Anketi, Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilmiştir. Ölçme aracı 40 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde iki cümleyle bir bireyi tanımlamaktadır. Katılımcılardan tanımı verilen bireye ne kadar benzeyip benzemediklerini belirtmeleri istenmektedir. Verilen yanıt seçenekleri 6'lı likert tipi bir ölçek olup 1- bana hiç benzemiyor, 2- bana benzemiyor, 3- bana çok az benziyor, 4- bana az benziyor, 5- bana benziyor ve 6- bana çok benziyor seçeneklerini içermektedir. Bu 40 madde 10 ayrı alt boyuttan oluşmaktadır.

Geçerlilik

Ölçme aracının yapı geçerliliğini incelemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizine başlamadan bütün maddeler arasındaki korelasyon matrisi incelenmiş ve anlamlı korelasyonların varlığı tespit edilmiştir. Böylece, faktör analizinin yapılabilmesi için gerekli olan uygun nitelikte anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. Bu çalışmada KMO örneklem uygunluk katsayısı .75 ve Barlett Sphericity testi X^2 değeri 1959,095 ($p<.001$) bulunmuştur. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Dolayısıyla, elde edilen verilerin faktör analizine uygun oldukları belirlenmiştir.

Bir maddenin, bir faktörde yer alabilmesi için o faktördeki yükünün .30'un üstünde bulunması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2010). Bu doğrultuda yapılan inceleme sonucunda faktör yük değeri tüm maddeler için 0.38 ve daha yüksek çıkmıştır. PDA özdeğeri 1'in üzerinde olan 10 alt boyuta ayrılmıştır. Yapı geçerliği olan bir testte, testin tüm alt boyutların açıkladığı toplam varyansın % 40'ın üstünde olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2010; Tavşancıl, 2010). PDA'nın 10 alt boyutu toplam varyansın % 61.57'sini açıklamaktadır, bu yüzden yapı

geçerliliğin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ölçeğin faktör yükleri .38 ile .75 arasında değişmektedir.

Güvenirlilik

Ölçme aracının güvenirlik hesaplaması yapılarak, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .85 bulunmuştur. Test yarılama yoluyla elde edilen Spearman-Brown güvenirlik katsayısı ise .87 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmen adaylarından toplanan verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Verilerin homojen ve normal dağılıma sahip olduğu belirlendikten sonra parametrik testlerin yapılması gerektiğine karar verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde parametrik testlerden ilişkisiz örneklem için t-testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışmanın amacı, THU dersinin öğretmen adaylarının değer kazanımlarına olan etkisini nicel araştırma yöntemleri kullanılarak incelemektir. Bu bağlamda uygulama öncesi ve sonrası deney ve kontrol grubunun ölçme aracına verdikleri cevaplar doğrultusunda aralarında anlamlı bir farkın olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır.

Uygulama öncesi deney grubu ile kontrol grubunun sahip oldukları değer yönelimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi Tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1

Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test t Testi Sonuçları

Grup	N	$\overline{X}$	s.s.	T
Deney	31	196,61	16,20	1,274
Kontrol	31	191,52	15,28	
S.d.=60	p=,207		p>0.05 Anlamsız	

Deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi ön test sonuçlarının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi uygulanmıştır. t değeri= 1,274 olup p=,207 olduğu için p>0.05 önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu uygulama öncesi deney ve kontrol grubunun değer yönelimleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde deney grubunun aritmetik ortalamasının 196,61; kontrol grubunun aritmetik ortalamasının 191,52 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak deney ve kontrol grubunun aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre uygulama öncesinde deney ve kontrol grubunun değer yönelimleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Uygulama sonrası deney grubu ile kontrol grubunun sahip oldukları değer kazanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi Tablo 2.'de sunulmuştur.

Tablo 2
Deney ve Kontrol Grubunun Son Test t Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	s.s.	T
Deney	31	199,55	17,56	4,956
Kontrol	31	179,71	13,72	
S.d.=60		p= ,000		p<0.05 Anlamlı

Deney ve kontrol grubunun uygulama sonrası son test sonuçlarının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi uygulanmıştır. t değeri= 4, 956 olup p=,000 olduğu için p<0.05 önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu uygulama sonrası deney ve kontrol grubunun değer kazanma düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir.

Tablo incelendiğinde deney grubunun aritmetik ortalamasının 199,55; kontrol grubunun aritmetik ortalamasının 179,71 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak deney ve kontrol grubunun aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre uygulama sonrasında deney ve kontrol grubunun değer kazanma düzeyleri arasında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir.

PDA'nın ölçtüğü değerler arasında; insanlar arası ilişkiler, başarılı olmak, hayattan zevk almak, cesur olmak, yaratıcı olmak, eşitlik, toplumsal adalet, çevreyi korumak, barış, yardımsever olmak, sorumluluk sahibi olmak, alçakgönüllü olmak, anne, baba, çocuk ve yaşlılara değer vermek, toplumsal düzenin sürmesini istemek, iyiliğe karşılık vermek gibi değerler mevcuttur (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000). Dolayısıyla elde edilen bu bulgu doğrultusunda doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler yapan deney grubunun, kontrol grubuna göre bu değerleri kazanım düzeylerinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

THU öğretmen adaylarının akademik, mesleki, sosyal ve duyuşsal gelişimlerine katkılar sağlar. Wilczenski ve Coomey'e (2007) göre THU'nun geliştirdiği en önemli sosyal ve duyuşsal beceriler farkındalık, sosyal bilinç, öz-denetim, iletişim becerileri ve karar vermedir. Nitekim bunlara ek olarak THU etkinliklerinin öğretmen adaylarına özgüven, iletişim yeteneği, yardımseverlik, kişiler arası ilişkilerinin gelişmesi, kişisel ve sosyal sorumluluk duygusu kazandırdığına dair literatürde araştırmalara rastlamak mümkündür (Berkas, 1997; Küçükoglu ve Kaya, 2009; Leming 1998; Prinscard ve Whitehead, 2004; Waterman, 1997). Swick'e (2001) göre ise THU öğretmen adaylarına planlama, iletişim, problem çözme, toplumsal olaylara karşı duyarlılık ve vatandaşlık becerileri kazandırır. Yapılan araştırmaların sonuçları elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

THU dersinin öğretmen adaylarının değer kazanımlarına olan etkisini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada deney ve kontrol grubuna bu dersi almadan önce araştırmanın ölçme aracı olan PDA ön test olarak uygulanmıştır. Ön test sonucunda deney ve kontrol grubu arasında $p<0.005$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yani THU dersini almadan önce deney ve kontrol grubunun değer yönelimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Daha sonra ders süresinde deney grubu doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler olan projeler geliştirip uygulamıştır. Kontrol grubu ise içerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler olmayan projeler geliştirip uygulamıştır. THU dersi sonunda deney ve kontrol grubuna PDA son test olarak uygulanmıştır. Son test sonucunda deney ve kontrol grubu arasında $p<0.005$ önem düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık deney grubunun lehine sonuçlanmıştır. Yani içerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler bulunan projeler geliştiren deney grubunun, içerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler bulunmayan projeler geliştiren kontrol grubuna göre değer kazanımlarında olumlu değişiklikler olmuştur.

Sonuç olarak elde edilen bulgular göstermektedir ki: İçerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler bulunan projeler geliştiren deney grubunun, içerisinde doğrudan değer kazandırmaya yönelik etkinlikler bulunmayan projeler geliştiren kontrol grubuna göre değer kazanma düzeyleri daha yüksektir.

Ölçek alt boyutlarındaki maddeler teker teker incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır. Deney grubu kontrol grubuna göre, kendilerini daha başarılı görmüşlerdir. Nitekim topluma hizmet deneyimlerinin başarıyı artırdığına ilişkin literatürde bulgular da vardır (Anderson ve diğer. 1991; Dean ve Murdock, 1992; O'Bannon, 1999; Shaffer, 1993; Shumer, 1994). Melchior (1999) yaptığı bir araştırmada topluma hizmet deneyimlerine katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre okulla ilgilenme ve derslerde başarılı olma oranlarında artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Beldağ, Yaylacı, Gök ve İpek (2015)'in yaptıkları çalışmalarında THU dersinin öğretmen adaylarına kişisel ve mesleki boyutlarda katkı sağladıkları sonucuna ulaşmışlardır bu sonuçlar araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Deney grubu yapmış oldukları etkinlikler sayesinde, kontrol grubuna göre hayattan daha fazla zevk ve tat almışlardır. Çoban, Kaşkaya ve Ağırbaş (2010) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının topluma hizmet deneyimlerini günlük hayata aktarmaktan mutlu oldukları ve THU dersinden zevk aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer bir bulguya Elma ve diğer. (2010) ve Arkün ve Seferoğlu (2010)'nun yaptığı araştırmalarda da rastlamak mümkündür. Küçükoglu ve Kaya (2009) ise yaptıkları araştırmalarında THU dersi sayesinde öğretmen adaylarının kişisel olarak doyum sağladıkları ve kendilerini huzurlu hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırma sonuçları elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Deney grubu kontrol grubuna göre, kendilerini sosyal açıdan daha güçlü ve toplumda belirli bir otoriteye sahip olarak görmüşlerdir. THU ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde topluma hizmet deneyimlerine katılan öğretmen adaylarının sosyal yönden geliştikleri ve kendilerini daha yeterli hissettikleri sonuçlarına ulaşılan araştırmalar mevcuttur (Çoban, Kaşkaya ve Ağırbaş, 2010; Elma ve diğer. 2010; Gökçe, 2011; Küçükoglu ve diğer. 2010; Morgan ve Streb, 1999; O'Bannon, 1999; Scales ve Blyth, 1997; Stephens, 1995; Sönmez, 2010; Tuncel, Kop ve Katılmış, 201; Yates ve Youniss, 1996). Nitekim Pirpir, Büyükbayraktar,

Çiçekler ve Konuk Er (2014) yaptıkları çalışmalarında da THU dersini alan öğrencilerin dersin kendilerinde yardımlaşma, özgüven, sorumluluk bilinci, toplum sorunlarının farkına varma, meslek hayatına ilişkin pozitif öğrenimler, insanları tanıma ve ilişki kurma, onlarla işbirliği yapma, kararlılık ve manevi değerler gibi tutum ve kişisel özelliklerin gelişiminde katkı sağladıkları belirtmişlerdir. Bu sonuçlar araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Deney grubu kontrol grubuna göre, yeniliklere daha açık, cesur ve özgüvenleri daha yüksektir. Aynı zamanda daha yaratıcı, meraklı ve kendilerine saygıları daha yüksektir. Yapılan araştırmalar bu sonuçları destekler niteliktedir (Berkas, 1997; Cairn, 1992; Elma ve diğer. 2010; Gökçe, 2011; Küçükoglu ve Kaya, 2009; Melchior, 1999; O'Bannon, 1999; Shaffer, 1993; Sönmez, 2010; Switzer ve diğer. 1995; Stephens, 1995; Tanrıseven ve Yelken, 2011; Tuncel, Kop ve Katılmış, 2011). Melchior (1999) ve Berkas (1997) yaptıkları araştırmalarda kaliteli THU'ya katılan öğrencilerin kültürel çeşitliliği daha fazla kabul ettiği yani yeniliklere daha açık oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Gökçe (2011) yaptığı araştırmasında topluma hizmet deneyimlerine katılan öğretmen adaylarının özgüvenlerinin arttığı ve aynı zamanda topluma hizmet deneyimlerine katılan öğretmen adaylarının yaratıcılığın, iletişim ve işbirliği becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşmıştır sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Tanrıseven ve Yelken (2011) yaptıkları araştırmalarında topluma hizmet deneyimlerinin öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin geliştiği ve özgüven kazandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Stephens (1995) ise yaptığı araştırmasında THU'ya katılan ilk ve ortaokul öğrencilerinin kendilerine daha fazla güven duyduklarını, başkaları tarafından da daha güvenilir hissedildiklerini ve sorumluluk aldıklarını belirtmiştir. Shaffer (1993) yaptığı araştırmasında THU'ya katılan öğrencilerin özsaygı ve özyeterlik algılarını artırma olasılıklarının katılmayanlara göre daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmalar elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise deney grubunun kontrol grubuna göre hoşgörü, eşitlik, toplumsal adalet, anlayışlılık değerlerini algılama düzeylerinin daha yüksek ve daha açık fikirli oldukları yönündedir. Aynı zamanda yardımseverlik ve sorumluluk değerlerini algılama düzeylerinin daha yüksek, daha alçakgönüllü, geleneklere daha saygılı ve yapmış oldukları projelerden daha yüksek manevi doyum kazandıkları yönündedir.

Yapılan araştırmalar bu sonucu destekler niteliktedir (Arkün ve Seferoğlu, 2010; Berkas, 1997; Çuhadar, 2008; Gökçe, 2011; Gürol ve Özeran, 2010; Küçükoglu ve diğer. 2010; Küçükoglu ve Kaya, 2009; Leming, 1998; Mirzelioğlu ve diğer. 2011; Özdemir ve Tokcan, 2010; Sönmez, 2010; Tanrıseven ve Yelken, 2011; Tuncel, Kop ve Katılmış, 2011; Weiler ve diğer. 1998). Er Nas, Şenel Çoruhlu ve İpek Akbulut (2015)'un yaptıkları çalışmalarında THU'nun öğrencileri toplum sorunlarına duyarlı birer vatandaş haline getirmede, yardımlaşma ve dayanışmanın önemini kavramalarında, kişisel ve sosyal gelişimlerinin sağlanmasında etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Küçükoglu, Korkmaz, Köse ve Taşgın (2014)'ın yaptıkları çalışmada da THU dersinin kendilerine toplumsal duyarlılık, farkındalık ve sosyal sorumluluk bağlamında önemli kazanımlar sağladıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmalar elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Bunların yanı sıra araştırma bulguları bazı araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir. THU'ya katılan ve katılmayan gruplar arasında kişisel ya da sosyal sorumluluk kriterleri açısından farklılığın görülmediği araştırmalara da rastlamak mümkündür (Melchior, 1999; Ridgell, 1994; Switzer ve diğer. 1995). Benzer şekilde vatandaşlık sorumluluğu kriterinde THU'ya katılanlar

ve katılmayanlar arasında farklılığın bulunmadığını gösteren araştırma sonuçları da vardır (Ford, 1995; Sandler and Vandegrift, 1994).

Bu sonuçlara dayanarak THU dersinin öğretmen adaylarının değer kazanımlarına olumlu etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Bu sonuçlar doğrultusunda Topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin şu öneriler sunulabilir:

1. THU dersinde geliştirilen projelerin konularına dikkat edilerek öğretmen adaylarının akademik, sosyal, duyuşsal ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak projelere yer verilebilir.
2. Fakültelerde THU dersi öğrenci kulüpleri kurularak, geliştirilen projelerin devamı bu şekilde sağlanabilir.
3. Dersin yürütüleceği paydaş kurumlarla iletişimler önceden sağlanarak sürekli işbirliği halinde olunabilir. Paydaş kurum yetkililerine dersin içeriği ayrıntılı bir şekilde anlatılabilir.
4. Öğretmen adayları THU dersinin amaçlarından biri olan “panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı yâda düzenleyici olarak katılma” ile ilgili olarak kendi geliştirdikleri projelerle ilgili çalışmalar yapabilirler. Projeler geliştirildikten sonra proje tanıtımı, bittikten sonra da proje sonuçlarını paylaşacakları bilimsel etkinlikler düzenlenebilir.
5. Dönem sonlarında iyi THU örneklerinin sergileneceği sergiler ve uygulamaların paylaşılacağı çalıştaylar düzenlenebilir.
6. Dönem sonunda koordinatörlük, iyi proje örnekleri ve temsilcileri, ilgili öğretim elemanları ve kurum temsilcilerinin THU sürecini anlattıkları yansıtıcı toplantılar düzenlenerek, gelecek dönem dersi alacak olan öğretmen adaylarına ve diğer öğretim elemanlarına dersin tanıtımı yapılabilir. Ardından da ilgili fakülte koordinatörlükleri tarafından gelecek yılın planlaması yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akujobi, C. and Simmons, R. (1997). An assessment of elementary school service-learning teaching methods: Using service-learning goals. *NSEE Quarterly*, 23(2), 19-28.
- Anderson, V., Kinsley, C., Negroni, P., and Price, C. (1991). Community service- learning and school improvement in springfield, massachusetts. *Phi Delta Kappan*, 72, 761-764.
- Arkün, S. ve Seferoğlu, S. S. (2010). Gençlere topluma hizmet bilinci kazandırma çalışmaları: Üniversiteden örnek uygulamalar. *7. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı*, 17–18 Nisan 2010, Sabancı Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, Z. M. ve Gürler, A. Ş. (2012). *Okullarda değerler eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Beldağ, A., Yaylacı, A. F., Gök, E. ve İpek, C. (2015). Topluma hizmet uygulamaları dersinin üniversite-toplum işbirliği açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 161-178.
- Berkas, T. (1997). *Strategic review of the w.k. kellogg foundation's service-learning projects, 1990-1996*. Battle Creek, MI: W.K. Kellogg Foundation.

- Bhaerman, R., Cordell, K., and Gomez, B. (1998). *The role of service-learning in educational reform*. Raleigh, NC: National Society for Experiential Education and Needham, MA: Simon and Shuster, Inc.
- Billig, S. and Conrad, J. (1997). *An evaluation of the new hampshire service-learning and educational reform Project*. Denver, CO: RMC Research.
- Billig, S., Jesse, D., Calvert, L. and Kleimann, K. (1999). *An evaluation of jefferson county school district's school-to-career partnership program*. Denver, CO: RMC Research.
- Billig, S., and Kraft, N. (1998). *Linking federal programs and service- learning: A planning, implementation and evaluation guide*. Lancaster, PA: Technomics Publishers. Blyth, Dale, Rebecca Saito.
- Billig, S. H. (2000). Research on K-12 school-based service-learning: The evidence builds. *Phi Delta Kappan*, 81, 658-664.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (11. Baskı). Ankara: PegemA Yayınları.
- Calabrese, R. and Schumaer, H. (1986). The effect of service activities on adolescent alienation. *Adolescence*, 21, 675-687.
- Çoban, B., Kaşkaya, A. ve Ağırbaş, Ö. (2010). Sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin tutumlarının diğer bölümler ile karşılaştırılması: Erzincan üniversitesi örneği. *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 484-488, 20- 22 Mayıs 2010, Elazığ.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: Spss ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çuhadar, A. (2008). Topluma hizmet uygulamaları aracılığı ile yurttaş öğretmen yetiştirmek. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda Sunulan Bildiri*, 2-4 May 2008, Çanakkale.
- Dean, L. and Murdock, S. (1992). The effect of voluntary service on adolescent attitudes toward learning. *Journal of Volunteer Administration*, 5-10.
- Demirutku, K. ve Sümer, N. (2010). Temel değerlerin ölçümü: Portre değerler anketinin Türkçe uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 17-25.
- Dinçer, Ç., Ergül, A., Şen, M. ve Çabuk, B. (2011). Bir topluma hizmet uygulaması örneği: Haydi kavram oyuncaklarıyla oynayalım. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 19-38.
- Elma, C., Kesten A., Kiroğlu, K., Uzun, E. M., Dicle, A.N. ve Palavan, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 16(2), 231-252.
- Er Nas S., Şenel Çoruhlu T., İpek Akbulut H. (2015). Topluma hizmet uygulamaları dersinden yansımalar: Özel durum çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 27-43.

- Follman, J. (1998). *Florida learn and serve: 1996-97 outcomes and correlations with 1994-95 and 1995-96*. Tallahassee, FL: Florida State University, Center for Civic Education and Service.
- Ford, L. (1995). Active citizenship today: Final evaluation report cited in Perry, James (1999). *The Grantmakers' Forum Community and National Service Research Task Force Report*. Bloomington, IN: University of Indiana.
- Gökçe, N. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleri. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, 8(2), 176-194.
- Gürol, A. ve Özercan, M. G. (2010). Topluma hizmet uygulaması dersinin uygulanmasına ilişkin görüşlerin belirlenmesi. *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 539-544, Elazığ.
- Howe, H. (1997). Acting and understanding what service-learning adds to our academic future. *Education Week*, 56.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Kuşdil, M. E. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve chwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Küçüköğlü, A. (2011). Opinions of pre-service teachers towards community service-learning experiences. *Perspectives in Education*, 29 (2). 80-89.
- Küçüköğlü, A., Kaya, H. İ., Bay, E., Taşgın, A. ve Ozan, C. (2010). Öğretmen yetiştirmede sosyal girişimciliği ve katılımcılığı destekleyen bir yaklaşım olarak topluma hizmet uygulamaları. *II. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Kitabı*, 1090-1102, 29 Nisan-2 Mayıs 2010, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Antalya.
- Küçüköğlü, A. ve Kaya, H. İ. (2009). Toplum hizmetine dayalı bir öğrenme uygulaması olarak topluma hizmet uygulamaları. *Elazığ Valiliği-İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Fırat Üniversitesi İşbirliğiyle Düzenlenen I. İyilik Sempozyumu*, 73-80, 20-21 Haziran 2009. Elazığ.
- Küçüköğlü, A., Korkmaz, Z. S., Köse, E. ve Taşgın, A. (2014). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin görüşleri üzerine bir inceleme. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 1-26.
- Leming, J. (1998). Adding value to service-learning projects. *Insights on Global Ethics*, 7.
- Loesch, G, D., Petrides, L.A. and Prat. C. (1995). *A comprehensive study of project yes-rethinking classrooms and community: Service-learning as educational reform*. San Francisco, CA: East Bay Conservation Corps.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Melchior, A. (1999). *Summary report: National evaluation of learn and serve america*. Waltham. MA: Center for Human Resources, Brandeis University.
- Mirzelioğlu, D., Özcan, G., Aktağ, I. ve Çoknaz, H. (2011). Üniversite-toplum bütünleşmesi: topluma hizmet uygulamaları dersi: Projeler, kazanımlar ve sorunlar (Bolu örneği). *7. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi*, 25- 27 Mayıs 2011. Van.

- Morgan, W. and Streb, M. (1999). How quality service-learning develops civic values. Bloomington, IN: Indiana University.
- National Commision on Service-Learning. (2002). *Corporation for national service*. Web: http://nslp.convio.net/site/DocServer/executive_summary.pdf?docID=1202 adresinden 20 Mart 2011’de alınmıştır.
- O’Bannon, F. (1999). Service-learning benefits our schools. *State Education Leader*, 17, 3.
- Ohio State Department of Education. (1990). Character education in ohio: sample strategies. *Guides-Non Classroom Use 055-Test Evaluation Instruments*, 20 Ocak 2012, from ERIC database, Service No. ED350 196.
- Owens, T. and Wang, C. (1997). *Community-based learning: A foundation for meaningful educational reform*. Portland, OR: Northwest Regional Educational. Laboratory.
- Ozankaya, Ö. (2007). *Toplumbilim* (10. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özdemir, M. N. ve Tokcan, H. (2011). Topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmene adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 41-61.
- Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. (2009). Eğitim fakültelerinde topluma hizmet uygulamaları yönergesi. Web: <http://egitim.pau.edu.tr/belgeler/PAU%20Topluma%20Hizmet%20Yonergesi.pdf> adresinden 14 Aralık 2011’de alınmıştır.
- Pritchard, F. F. and Whitehead, G. I. (2004). Serve and learn implementing and evaluating service-learning in middle and high schools. *Lawrence Erlbaum Associates Publishers*. Mahwah, New Jersey.
- Ridgell, C. (1994). Students’ perceptions before and after student service- learning, college park, Md: University of maryland cited in perry, james (1999). *The Grantmakers’ Forum Community and National Service Research Task Force Report*. Bloomington, IN: University of Indiana.
- Sandler, L. and Vandegrift, J. (1994). Students serving rizona: 1994 serve- america evaluation report cited in perry james (1999). *The Grantmakers’ Forum Community and National Service Research Task Force Report*. Bloomington, IN: University of Indiana.
- Scales, P. and Blyth, D. (1997). Effects of service-learning on youth: What we know and what we need to know. *Generator*, 6-9.
- Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. and Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 519-542.
- Shaffer, B. (1993). Service-learning: an academic methodology. stanford, ca: Stanford university department of education. cited in r. bhaerman, k. cordell, and b. gomez (1998). *The Role of Service-Learning in Educational Reform*. Raleigh, NC: National Society for Experiential Education and Needham, MA: Simon and Shuster, Inc.
- Shumer, R. (1994). Community-based learning: Humanizing education. *Journal of Adolescence*, 17(4), 357-367.

- Sönmez, Ö. F. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 2 (2), 53-71.
- Stephens, L. (1995). *The complete guide to learning through community service, grades K-9*. Boston, MA: Allyn and Bacon Publishers.
- Swick, K. J. (2001). Service-learning in teacher education: building learning communities. *The Clearing House*, 74(5), 261-264.
- Switzer, G., Simmons, R., Dew, M., Regalski, J. and Wang, C. (1995). The effect of a school-based helper program on adolescent self-image, attitudes, and behavior. *Journal of Early Adolescence*, 15, 429-455.
- Tanrıseven, İ. ve Yelken, Y. T. (2011). Topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *E- Journal of New World Sciences Academy*, 6 (1), 415-428.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve Spss ile veri analizi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tuncel, G., Kop, Y. ve Katılmış, A. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşleri. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 435-447, 27-29 Nisan 2011, Antalya.
- Waterman, A. S. (1997). Service-learning: Applications from the research. *Matwahh*, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Weiler, D., LaGoy, A., Crane, E. and Rovner, A. (1998). *An evaluation of K-12 service-learning in california: Phase II final report*. Emeryville, CA: RPP International with the Search Institute.
- Wilczenski, F.L. and Coomey, S.M. (2007). *A practical guide to service learning: Strategies for positive development in schools*. Springer Science-Business Media, LLC 233 Spring Street, NY.
- Yılmaz, K. (2011). Eğitim fakültelerinin sosyal sorumluluğu ve topluma hizmet uygulamaları dersi: Nitel bir araştırma. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 4 (2), 86-108.
- YÖK, (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri* (1982-2007). Web: http://www.yok.gov.tr/content/view/16/lang.tr_TR/ adresinden 23 Mart 2011'de alınmıştır.